

n.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: lena.odland@regeringskansliet.se

Förvaltning eller djurförsök med vilda djur (Rapport 2019:19)

Vetenskapsrådet har granskat rapportens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare.

Sammanfattning

Vetenskapsrådet är positiva till förslagen som sådana men ifrågasätter om tillräckligt underlag finns för de slutsatser som förslagen grundar sig i.

När det gäller den föreslagna ändringen i djurskyddslagen som ska tydliggöra att förvaltningsåtgärder inte omfattas anser Vetenskapsrådet att underlaget gällande hur data genererat i samband med förvaltning kan användas inom forskning är bristfälligt. Denna aspekt bör utredas vidare. Vetenskapsrådet vill också framhålla att forskningsresultat i form av data från förvaltning av vilda djur måste kunna publiceras och att detta är ett problem som inte bara inkluderar de mer högprofilerade tidskrifterna.

Vetenskapsrådet anser också att bedömningskriterierna för gränsdragningen mellan förvaltning och djurförsök behöver ytterligare utredning. Det är viktigt att alla intressenter och inte bara verksamhetsutövare kan använda och förstå kriterierna.

Vidare anser Vetenskapsrådet att det finns flera fördelar med förslaget att en av de djurförsöksetiska nämnderna får i uppdrag att omhänderta alla ansökningar om forskning på vilda djur men att det kräver ytterligare utredning.

3.1.2 Olika myndigheter och andra berörda aktörer

Vetenskapsrådets stödjer att den svenska definitionen av djurförsök ska harmonisera med EU:s definition vilket skulle innebära att provfiske inte ska räknas som djurförsök.

4.1.1 Svar från de djurförsöksetiska nämnderna

I underlaget för rapporten framgår att endast 4 av 6 djurförsöksetiska nämnder har inkommit med svar på den enkät de ombetts att besvara. Vetenskapsrådet finner det problematiskt att inte alla nämnder inkommit med underlag eftersom deras synpunkter och data behövs för att rapportens innehåll ska belysa frågeställningarnas alla delar. Till exempel är det beklagligt att det saknas

fullständigt data för antalet ansökningar som rör vilda djur och hur många av dessa som kan räknas som förvaltning. Det vore också önskarvärt att alla djurförsöksetiska nämnder oberoende av varandra fick inkomma med sina synpunkter på den problematik som rapporten adresserar.

4.1.4 Viktiga djurskyddsaspekter vid verksamheter med vilda djur

Vetenskapsrådet tycker, i likhet med respondenterna, att alla verksamheter med vilda djur ska utformas så att lidande minimeras och djuren hanteras på ett sätt som medför minsta skada. Djurens naturliga beteenden ska i så liten utsträckning som möjligt störas och de naturliga bestånden ska påverkas i så liten grad som möjligt. I arbetet med alla typer av djur, inklusive vilda djur, ska 3R-principen beaktas och det ska finnas möjlighet att utveckla och arbeta med alternativa metoder även inom förvaltning.

5 Var går gränsen mellan förvaltning och djurförsök med vilda djur?

Att det är svårt att dra en tydlig gräns mellan djurförsök med vilda djur och förvaltning framgår tydlig av rapporten och av de svar som inkommit från respondenter och i samråd. Vetenskapsrådet instämmer i det som flera respondenter svarat, att ett av problemen med gränsdragningen är att det saknas en definition av förvaltning.

6.4 Förslag att tydliggöra att förvaltning inte omfattas av djurskyddslagen

Vetenskapsrådet vill påpeka att det är viktigt att data från förvaltning kan användas i forskningen så att samhället kan nyttja den information som finns att tillgå så effektivt som möjligt.

6.4.1 Bedömningskriterier för att bedöma om en åtgärd är förvaltning eller djurförsök

Bedömningskriterierna som förslås är en bra grund för ett fortsatt uppdrag att underlätta bedömningen av skillnaden mellan djurförsök och förvaltning. Rapporten behöver kompletteras med en tydlig vägledning som kan användas av olika intressenter däribland forskare.

6.6 Förslag att en djurförsöksetisk nämnd får särskilt ansvar för vilda djur

Vetenskapsrådet ser fördelar med förslaget att en djurförsöksetisk nämnd kan få ansvar för alla ansökningar som gäller forskning på vilda djur. Det är viktigt att nämnden kan fatta kvalitativa beslut baserat på sakkunskap, något som nämnderna har uttryckt att de i viss mån saknar idag. Detta skulle vara en bra och effektiv lösning på problematiken men, som det tydligt framgår i rapporten, kräver ytterligare utredning. Då endast 4 av 6 djurförsöksetiska nämnder inkom med underlag till rapporten finns det ingen enhetlig bild över hur problemen med avsaknaden av sakkunskapen om forskning på vilda djur ser ut.

Enligt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om försöksdjur (SJVFS 2019:9, Saknr L150) är det förbjudet att använda vilda djur i forskning

men de etiska nämnderna kan ge undantag. Utifrån den aspekten är det en bra idé att ha en nämnd med specialkompetens för vilda djur. Dock är det viktigt att komma ihåg att många projekt involverar både vilda djur och djur på anläggning i samma ansökan. Detta visar på behovet av att utreda frågan noggrant.

Rapporten tar inte upp att forskning på vilda djur behöver tillstånd från både Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Att lägga förvaltning under jaktlagen är logiskt, men det ändrar inte att djurförsök då faller under *både* djurskyddslagen och jaktlagen. Det kommer att försvåra för utförare av forskning om det inte finns tydliga skiljelinjer när det gäller vad som är djurförsök och vad som är förvaltning. Det måste vidare vara enkelt för den som söker tillstånd för forskning på vilda djur att förstå vilken myndighet som prövar vilken del i forskningen och varför.

6.7.2 Risker för konsekvenser för forskning

Vetenskapsrådet tycker att det är bra att konsekvenser för forskning har genomlysts men ställer sig frågande till de slutsatser som dragits i rapporten angående publicering av data från förvaltning. Slutsatserna baseras på att det, inom EU, inte finns krav på etiskt godkännande för förvaltningsåtgärder och att problematiken med data från förvaltning främst finns inom fiskeförvaltning. I rapporten konstateras att man inte känner till att det finns problematik med att publicera data från fiskeförvaltning. Rapporten diskuterar sedan inte andra förvaltningsåtgärder utöver fiskeförvaltning, vilket är nödvändigt för att kunna konstatera att det inte finns problem med att publicera data från förvaltning i övriga EU.

Vetenskapsrådet anser vidare att det är problematiskt att man i rapporten drar slutsatsen att data från förvaltning kan användas vid publicering i vetenskapliga tidskrifter baserat på underlag från endast två tidskrifter. I rapporten nämns att high-impact tidskrifter oftare ställer upp krav på etiska godkännande, men detta diskuteras sedan inte som ett problem. Att publicera i high-impact tidskrifter är något som många forskare strävar efter och att inte genomlysa konsekvenserna av det är en brist i rapporten. Fler andra tidskrifter, utöver high-impact tidskrifter, publicerar inte artiklar som inte har ett diarienummer från en etisk ansökan. Detta kommer sannolikt att bli allt vanligare i framtiden eftersom de etiska aspekterna av forskning lyfts allt mer i forskarsamhället. Det gäller inte alls bara de mest prestigefyllda tidskrifterna.

I rapporten konstateras sedan att problematiken med publicering i vetenskapliga tidskrifter ska förskjutas till forskarsamhället i dialog med tidskrifterna. Denna lösning är bra på längre sikt men löser inte problemet med att effektivt kunna använda all tillgänglig data i forskning i närtid.

Förslaget att ansvariga myndigheter ska kunna lämna intyg på att förvaltningsåtgärderna skett enligt gällande lagstiftning är bra, men rapporten har inte analyserat om det skulle godtas av tidskrifterna.

Vetenskapsrådet tycker, i likhet med rapporten, att det förslaget om att inhämta etiskt godkännande i efterhand är problematiskt då det varken är rättssäkert eller etiskt försvarbart.

6.7.3 Konsekvenser för djurskyddet?

I rapporten lyfts tillgången till forskningsanslag för 3R-forskning, där förvaltning potentiellt skulle få det svårare att få bidrag då förvaltning inte faller under djurskyddslagen. Vetenskapsrådets projektbidrag för utveckling av metoder för ersättning, begränsning och förfining av djurförsök (3R) riktar sig till forskare hos godkända medelsförvaltare som själva får formulera sin forskningsidé inom området. Detta regeringsuppdrag är riktat mot forskning enligt Vetenskapsrådet regleringsbrev.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Sven Stafström i närvaro av rådsdirektören Maria Thuveson, juristen Victoria Söderqvist, administratören Isabella Forssén och forskningssekreteraren Nina Genneback, föredragande. I den slutliga handläggningen har huvudsekreteraren för Medicin och hälsa Jan-Ingvar Jönsson, ordföranden i expertgruppen för försöksdjurvetenskap Lena Uller och ledamoten i expertgruppen för försöksdjurvetenskap Johan Nilsson deltagit.

Sven Stafström
Generaldirektör

Nina Genneback
Forskningssekreterare

Kopia till Utbildningsdepartementet